

Kristen Michal
Kliimaministeerium
info@kliimaministeerium.ee

Teie 25.09.2023 nr 1-4/23/4421, KLIM/23-
1259/-1K

Meie 26.10.2023 nr 2-7/2023/4275

Kliimaseaduse eelnõu väljatöötamise kavatsus

Austatud minister

Koosõlastame kliimaseaduse eelnõu väljatöötamiskavatsuse märkustega arvestamisel.

Juhime tähelepanu, et kliimaseaduse koostamisel tuleb lähtuda tasakaalustatult Eesti majanduse konkurentsivõime ja ettevõtjate investeerimiskindluse vajadusest. Seda eriti olukorras, kus Eesti ettevõtluskeskkonna konkurentsivõime on viimaste aastate kriiside taustal langenud ja olulise surve all. Seaduse väljatöötamisel tuleb kirjeldada põhjalikumalt, millist õiguselgust ning kuidas selle uue regulatsiooniga luuakse. Samuti, millised on võimalikud kaasnevad mõjud. Juhime tähelepanu, et niivõrd kaaluka seaduseelnõu väljatöötamiskavatsuses on mõjude peatükk väga üldine ning vajab kindlasti täiendamist.

Me ei toeta regulatiivsete ja ettevõtjate halduskoormust kasvavate nõuete kehtestamist seaduse tasandil, kui sellega langeb Eesti majanduse konkurentsivõime. Sellest tulenevalt on eraldi ettepanek kaasata kliimaseaduse väljatöötamisse senisest enam ettevõtjaid ning nende erialaorganisatsioone, et kogu diskussioon ja lahenduste väljatöötamine toimuks tasakaalustatult. Lisaks tuleb suurt tähelepanu pöörata kogu seaduseelnõu väljatöötamise vältel erinevate lahenduste mõjude, sh koosmõjude kirjeldamisele, et tasakaalustatult ja targalt kavandada üleminek jätkusuutlikule majandusele, tagades seejuures ettevõtjate rahvusvahelise konkurentsivõime tõus.

Nõustume, et vastupidavust kliimamuutuste mõjudele on vaja lõimida igasse valdkonda ning seda peab toetama strateegilises vaates pikem üleminekukava ning selle elluviimist toetav investeeringute plaan.

1) Kliimaseaduse kavandatav ulatus ja eesmärk on liiga lai.

Väljatöötamiskavatsuse kohaselt on kliimaseadust vaja, sest riigisiseste strateegiate ja arengukavade elluviimiseks peavad vastutavad osapooled ning vastutuse jaotuse (sh volitusnorm) fikseerima seaduse tasemel. Toetame üldiste põhimõtete reguleerimist seaduse tasemel, mis pakub ettevõtetele selgust ja õiguslikku järjepidevust. Selle vajaduse, seaduse ulatuse ja eesmärgiga

oleme nõus. Küll aga tuleb seaduse tasemel vältida arengukavade tegevuste kirjeldusi (nt tegevused kasvuhoonegaaside vähendamiseks) või teiste seaduste eesmärkide kordamist (nt liigirikkuse säilimine on looduskaitse seadusega reguleeritud).

Me ei toeta erinevate numbriliste eesmärkide ja sihttasemete kajastamist seaduses, sest eesmärkide seadmine toimub strateegiates ja arengukavades. See on läbiv hea praktika riigi strateegilises juhtimises, mis võimaldab sihttasemete seadmisel arvestada riigi võimaluste ja turuolukorraga ning neid vajadusel ka jooksvalt korrigeerida.

Juhime ka tähelepanu, et seaduse väljatöötamise aluseks olevate arengukavade hulka tuleb lisada Heaolu arengukava 2023–2030 ning Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni ja ettevõtluse arengukava 2021–2035.

Väljatöötamiskavatsusest ei selgu, kuidas seostub kliimaseadus Euroopa Liidu õigusaktidega või millises ulatuses on vaja riigisisest täiendavat reguleerimist. Palume seletuskirja vastavalt täiendada.

Kliimaseaduse eesmärkides tuleb hoida fookust ja see peab andma raamid, kuidas tagatakse kliima eesmärkide poole liikumine viisil, mis ei kahjusta Eesti konkurentsivõimet.

2) Väljatöötamiskavatsuses puuduvad selgitused, kuidas välditakse kliimaseaduse negatiivseid mõjusid majanduse konkurentsivõimele.

Väljatöötamiskavatsuses pole välja toodud, kuidas kliimaseadus aitab lisaks kliimaeesmärkide täitmisele ka majanduse muutusele ja kasvule kaasa. Sissejuhatavas peatükis on küll viidatud kehtivale majandusmudelile üleminekule ja uue majandusmudeli loomisele, aga sisupeatükkides seda enam ei käsitleta. Ootuspäraselt toob kliimaseaduse rakendamine kaasa kulusid ja piiranguid ettevõtjatele. Palume kindlasti lisada selgitused, kuidas tagatakse, et negatiivsed mõjud on minimaalsed ning millisel määral ja kuidas nähakse ette nende negatiivsete mõjude kompenseerimine.

Juhime tähelepanu, et väljatöötamiskavatsuses on pööratud palju rõhku keskkonnakaitsele ja erinevatele võimalikele piirangutele, aga tegelikkuses on peamised rakendajad ja elluviijad ettevõtjad, insenerid ja teadlased. Palume tagada nende osapoolte kaasamine. Näiteks puuduvad töörühmades ettevõtete (sealhulgas tööstuse) esindajad. Palume laiendada kliimaseaduse väljatöötamise juht- ja töörühmades ettevõtjate esindajate ringi. Lisaks teeme ettepaneku moodustada eraldi ettevõtluse või tööstuse töörühm, kes hindab kogu ettevõtlusmõju, mida hetkel ei käsitle ükski töörühm.

3) Palume selgitada, kuidas kavandatav seadus tagab Eesti ettevõtjate konkurentsivõime tõstmiseks vajaliku tegutsemis- ja investeerimiskindluse ning kuidas kompenseeritakse ettevõtjatele seatud täiendavaid nõudeid.

Juhime tähelepanu, et kliimaseadusega tuleb tagada Eesti ettevõtete konkurentsivõime säilimine ja vastupidavus kliimamuutuste kontekstis. Samuti tuleb tagada, et kliimaseaduse rakendamine ei halvenda Eesti ettevõtete konkurentsivõimet Euroopa-siseselt ega peamistel sihtturgudel. Seejuures tuleb seaduse koostamisel paralleelselt kavandada ja ette näha kompensatsioonimehhanismid võimalikest uutest nõuetest tekkivate kulude katmiseks.

Võimalike uute tingimuste seadmisel on vaja teha põhjalikud analüüsid ja erinevaid mõjusid hinnata. Tuleb vältida olukorda, kus seadusega pannakse ettevõtjatele olulisi uusi täiendavaid kohustusi, aga puudub arusaam nende kohustuste laiemast mõjust, mis ei võimalda kavandada

targalt vajalikke kompensatsioonimehhanisme ülemineku toetamiseks. Väljatöötamiskavatsusest ei selgu, millistest vahenditest ja kuidas kliimaseaduse rakendamist kavatakse rahastada. Palume tekste täiendada.

4) Palume lisada seosed Eesti teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukavaga (TAIE) 2021–2035.

Eelnõus on välja toodud, et majandus peab mahtuma looduse piiridesse, kuid selleks on oluline panustada teaduse ja tehnoloogia arengusse. Juhime tähelepanu, et väljatöötamiskavatsuses on mainimata Eesti teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukava (TAIE) 2021–2035, mis seab eesmärgiks, et Eesti teadus, arendustegevus, innovatsioon ja ettevõtlus suurendavad koostöös Eesti ühiskonna heaolu ja majanduse tootlikkust, pakkudes konkurentsivõimelisi ja kestlike lahendusi Eesti ja maailma arenguvajadustele. Väljatöötamiskavatsuses kirjeldatu on seotud ka TAIE eesmärkidega, sh TAIEs nimetatud fookusvaldkondade kavandatud teekaartidega kohalike ressursside väärimdamises ning nutikate ja kestlike energialahenduste leidmises, aga ka digilahenduste ja nendega seonduvate uute ärimudelite arendamisel. Palume eelnõu täiendada.

5) Valdkondlike eesmärkide seadmise põhimõtted tuleb kajastada kliimaseaduses.

Kliimaseadus peab kirjeldama, millistest põhimõtetest lähtuvalt tehakse valikuid kasvuhoonegaaside vähendamise kohustuste seadmisel ühe või teise sektori suunas. Ettevõtjatel on vaja selgust ja kindlust, millest lähtudes konkreetsetele sektoritele nõudeid ja kohustusi lisatakse. Tuleb tagada, et erinevate (valdkondlike) töörühmadega välja töötatavad eesmärgid ka suures pildis kokku sobituksid ja nende koosmõjuga oleks arvestatud. Palume vastavalt täiendada väljatöötamiskavatsuses kirjeldatud seaduse eesmärki.

Muuhulgas teeme ettepaneku lisada seotud uuringute hulka järgnev uuring: “Eesti kliimaambitsiooni tõstmise võimaluste analüüs”, SEI Tallinn 2019 (<https://www.sei.org/publications/eesti-kliimaambitsiooni-tostmise-voimaluste-analuus/>). See on üks väheseid uuringuid, mis käsitleb antud teemat üle terve majandusvaldkonna.

6) Tuleb hinnata, milline on kliimamuutuste (erinev) mõju erinevatele ühiskonnagruppidele.

Kliimaseaduse visioon on tagada Eesti elanikele hea elukeskkond ning kujundada kohanemisvõimeline riik ja ühiskond. Selles protsessis on oluline vaadata täpsemalt, milline on kliimamuutuste (erinev) mõju erinevatele ühiskonnagruppidele (võttes arvesse tunnuseid nagu sugu, rahvus, puue, vanus ning hinnates teiste võrdse kohtlemise seaduses välja toodud tunnuste asjakohasust). Samuti tuleb erinevate tunnuste lõikes hinnata kavandatavate meetmete mõju, et seaduse jõustumisest tulenevad muudatused viidaks läbi soolist võrdõiguslikkust arvestades ja kõiki ühiskonnagruppe võrdselt koheldes.

Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik on koostöös Civittaga läbi viinud uuringu “Võrdõiguslikkuse vajadused ja võimalused rohepöördes”, mis avaldati 24. oktoobril 2023. a ning mida tuleks samuti eelnõu väljatöötamisel silmas pidada. Uuringus rõhutatakse, et kliimamuutused ning nende leevendamiseks võetud meetmed mõjutavad inimesi erinevalt, seetõttu on rohereformi vältimatuks osaks arvestada kliimamuutuste ja võetud meetmete mõjuga erinevatele rahvastikurühmadele. Näiteks on õiglase ülemineku tegevustes vajalik rohkem tähelepanu pöörata vanemaealiste inimeste kaasamisele ühiskonnaellu ning tagada neile võrdsed võimalused ja majanduslik toimetulek. Samuti tuleb arvestada kõigi inimeste vajadustega elukeskkonna kujundamisel, täites ligipääsetavuse nõudeid meetmete rakendamisel. Ekspertide nõul kokku

pandud soovitusel rõhutatakse, et oluline on koordineerida võrdsusloimet rohepöördes riiklikul tasandil.

Kliimamuutust puudutavad soolised erinevused on luubi alla võtnud ka Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituut (EIGE)¹. Seekordne indeksi aruanne annab soolises lõikes ülevaate avalikest hoiakutest seoses kliimamuutuste vähendamise, võimekusest kodu piisavalt kütta ja kommunaalarveid maksta, kliimateadlikest transpordivalikutest ning osalusest otsustusprotsessides. Indeks näitab kliimamuutustega seotud soolisi erinevusi ka Eestis.

Eelnevast lähtuvalt teeme ettepaneku lisada kliimaseaduse sätestatud põhimõtete sekka ka sooline võrdsus ja võrdsed võimalused. Samuti teeme ettepaneku lisada seaduse mõjude hindamisse järgmised teemad:

- (1) Hinnata kliimamuutuste mõju erinevate tunnuste lõikes (nt sugu, rahvus, puude olemasolu, vanus) ning saadud teadmisi arvestada meetmete kavandamisel.

Selleks, et ühiskonna erinevate huvigruppidega arvestamine oleks tagatud, teeme ettepaneku kaasata soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise ekspert kliimaseaduse koostamiseks loodavate valdkondlike tööühikute töösse, kes aitavad seaduse loomisel teha võrdsusloimet ning täpsemalt lahti mõtestada, kuidas seadus hakkab mõjutama eri ühiskonnagruppe valdkonna huvirühmi.

7) Täiendada kliimaseaduse väljatöötamiseks kasutatavate uuringute loetelu viidetega.

Kuna väljatöötamiskavatsuse mainitud kõigile uuringutele ja analüüsidele ei ole viiteid ning nendega ei ole võimalik ka tutvuda, jääb ebaselgeks seni riigi tellitud erinevate uuringute ja analüüsidega arvestamine ning eriti mõjuhinnangute koostamiseks vajalik kaetus.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Tiit Riisalo

majandus- ja infotehnoloogiaminister

Joonas Pärenson

5885 1101 Joonas.parenson@mkm.ee

Kertu Pruus

5885 1127 Kertu.Pruus@mkm.ee

¹ EIGE on avaldanud 24. oktoobril soolise võrdõiguslikkuse indeksi tulemused, millega mõeldakse naiste ja meeste ebavõrdsust kuues põhivaldkonnas – töö, raha, teadmised, aeg, võim ja tervis. Sel aastal pöörab indeks temaatilist eritähelepanu sotsiaalselt õiglasele üleminekule Euroopa roheline kokkuleppe raames.